

‘We zijn geen montessoripolitie, maar willen met scholen in gesprek raken’ Wilke Vos over de vernieuwing van de visitatie

Michael Rubinstein

Wilke Vos, directeur van montessorischool ‘De kleine Prins’ in Rotterdam is vanaf het begin in 1995 lid van de Commissie Kwaliteit en Erkenning en heeft in die hoedanigheid meegeholpen aan het maken van de kijkwijzer. Sinds het begin van dit schooljaar is hij voorzitter van de commissie.

Waarom zijn jullie tijdelijk gestopt met visiteren?

‘Al voor de publicatie van het tevredenheidsonderzoek hadden we besloten om te stoppen met de huidige manier van visiteren. Er was onvrede, zowel bij de scholen als bij de commissie zelf. Het sectiebestuur heeft destijds de opdracht aan onze commissie gegeven om punten te bepalen aan de hand waarvan we naar de scholen kijken. Dat is een lijst van tien punten geworden, die nu bekend staat als “De Gulden Tien”. Maar op een aantal punten is die lijst vaag. Om een paar voorbeelden te noemen: als het gaat om de aanwezigheid van gekwalificeerde montessorileerkrachten, moet dat dan het hele team zijn of is 50% ook voldoende? Dat stond nergens.

Wat wil je als visiteur zien als je een groep ingaat? Dat is niet duidelijk op grond van de kijkwijzer. En de vraag of het materiaal compleet is – moet je als visiteur het materiaal uit de kasten halen en gaan natellen?

Met andere woorden, de vragen geven veel ruimte tot subjectieve antwoorden. De regels waren er wel, maar onvoldoende uitgewerkt.

Veel van de kritiek uit het veld kan ik ook begrijpen. Als directeur sta ik zelf ook met beide benen in de klei, loop tegen dezelfde dingen op als de mensen in de scholen die ik bezoek. Je moet in dit werk het gevoel met het veld houden. Het is niet makkelijk om in deze tijd een montessorischool te runnen: we moeten ons altijd maar weer bewijzen tegenover allerlei instanties; dat geldt minder voor reguliere scholen.

Maar je ziet af en toe op scholen dingen die niet stroken met de afspraken die we als vereniging met elkaar hebben gemaakt. Hoe zeg je dat dan? Soms ontstond er onenigheid naar aanleiding van een verslag; soms werden dingen niet goed begrepen. Die kritiek was wel eens terecht. Zo’n verslag was niet altijd objectief. Je wilde niet alleen de resultaten geven, maar er ook iets omheen schrijven en dat was meteen een valkuil; daar werd het onduidelijker, vager van. Scholen liepen er tegenaan dat het verslag in taalgebruik aardig en vrij wollig was. Als dan op het eind het oordeel “twijfelachtig” stond was dat niet altijd duidelijk. Toch hebben we veel goed werk geleverd en de meeste scholen waren ook tevreden over het bezoek.

Nu stoppen we tot we iets nieuws hebben. Het liefst willen we daar volgend schooljaar mee starten. We hebben een adviesbureau in de arm genomen om ons te begeleiden en gaan samen met het veld vaststellen wat de minimumeisen zijn voor een montessorischool. Een tweede vraag is hoe het visitatietraject eruit ziet.’

Is de huidige lijst daarbij het uitgangspunt?

‘Niet meer per se, die bevat te veel onduidelijkheden. Uitgangspunt is wat relevant is in een montessoriklas. Een paar dingen kun je daarbij zo wel noemen: heterogene groepen, niet van kaft tot kaft een methode doorwerken, de ontwikkeling van het kind centraal stellen. Als je hebt vastgesteld om welke punten het gaat, moet je vervolgens met elkaar bepalen hoe je die in de praktijk kunt waarnemen.’

Leraarsgedrag is genoemd als een van de punten die scherper beoordeeld zou moeten worden.

‘Leraarsgedrag is in een enkel bezoek aan de klas nauwelijks waar te nemen. Het moet blijken uit gesprekken met kinderen, leerkrachten, directie. Het is een moeilijk punt om concreet te maken: wat voor gedrag wil je zien? Daarom is het zo belangrijk dat we het veld goed betrekken bij de nieuwe opzet.

Materiaal is ook z’n punt. Sommige scholen gebruiken ander materiaal of gebruiken het materiaal voor een deel. Het gaat niet meer om het tellen van materiaal, maar om montessori-onderwijs.’

Een ander kritiekpunt was dat de visitatie te zeer een momentopname was waardoor een vertekend beeld kon ontstaan.

‘Het was niet zo dat we op een dag even een foto maakten. We vroegen vooraf het schoolplan, de schoolgids en verbeterplannen en lieten scholen zelf de kijkwijzer voor de verschillende bouwen invullen. Zo hadden we al een indruk hoe de school tegen de eigen kwaliteit aankeek. We hadden dus al documenten vooraf. Door op de dag te kijken en gesprekken te voeren konden we een redelijk beeld krijgen.

Ik denk dat delen van die procedure overeind blijven. Dat heeft ook te maken met menskracht; we hebben 160 scholen en het geld ontbreekt om het heel uitvoerig te doen.’

Kwaliteit en erkenning waren tot nu toe bij jullie commissie aan elkaar gekoppeld.

‘We gaan dat uit elkaar halen. Het is niet goed om binnen te komen met de opdracht “we komen jullie erkennen”. We willen niet als montessoripolitie komen, maar met de scholen in gesprek raken over kwaliteit.

Scholen zouden ons bezoek naast het inspectiebezoek als een meerwaarde moeten zien; wij komen voor het montessoristuk. In de toekomst is het wellicht mogelijk dat we nog meer gaan betekenen in het kader van proportioneel toezicht.’

Wat gebeurt er met scholen die jullie als onvoldoende of twijfelachtig beoordelen?

‘Als commissie kunnen we de scholen niet begeleiden, misschien ligt daar een taak voor het toekomstige expertisecentrum.

We hebben overigens nooit een erkenning afgehouden, wel waren er soms lange trajecten waarbij de school steeds probeerde te bewijzen dat ze wel aan de voorwaarden voldeden, wel een echte montessorischool waren. Daar moeten we ook vanaf, de procedure moet veel helderder worden.’

Hoe zit het met de voorbereiding van de commissie?

‘We hebben helemaal aan het begin een keer een studiedag met de commissie gehouden. Daarna is de samenstelling wel veranderd, maar hebben we nooit meer nieuwe mensen opgeleid. In de praktijk namen directeuren soms hun eigen school mee, dat gaf wel eens wrijving. We moeten met elkaar een gedragscode afspreken (wat vraag je wel en niet) en jaarlijkse trainingen gaan houden.’

Wat is je belangrijkste doel voor de komende tijd?

‘Ik vind het heel belangrijk dat het draagvlak bij de scholen verbetert. Scholen moeten de visitatie verwelkomen, ze moeten de rapporten ervaren als stukken waar ze iets mee kunnen.

Nu is het voor de scholen die een mindere beoordeling krijgen altijd een probleem; ze leggen de oorzaak van de beoordeling vaak bij de commissie neer. Door betere afspraken kun je dat voorkomen.’